

Nuorisotyön opetussuunnitelma: nuorisotyö kasvatuksellisena prosessina

Tomi Kiilakoski

Artikkelissa kuvataan toimintatutkimusta, jossa Kokkolan kaupungin nuorisopalvelut laati kunnallisen nuorisotyön opetussuunnitelman. Kaksi ja puoli vuotta kestäneessä prosessissa nuorisotyötä kuvattiin tavoitteellisena kasvatuksena. Tutkimus toteutettiin osallistavana toimintatutkimuksena, jossa työyhteisö ja tutkija kävivät jatkuvaa keskinäistä vuoropuhelua. Tutkimus koostui kahdesta peräkkäisestä syklistä, joista ensimmäisessä tuotettiin opetussuunnitelman rakenne ja toisessa tarkennettiin opetussuunnitelman sisältö. Artikkelin kokonaisuus muodostaa nuorisotyöstä tulkinnan, jossa nuorisotyö hahmotetaan tavoitteellisena kasvatuksena, jonka kasvatustavoitteet saavutetaan nuorisotyöllisten prosessien kautta. Nämä prosessit tukevat sekä nuoren persoonallista kehitystä että hänen suhteitaan muihin ihmisiin, lähiympäristöön, yhteiskuntaan ja ympäristöön. Tulosten mukaan nuorisotyön ymmärtäminen edellyttää paitsi tavoitteiden, oppimistulosten tai oppimisympäristön tarkastelua, myös ja ennen kaikkea itse prosessin – nuorisotyöllisen käytännön – avaamista. Näitä prosesseja kuvataan artikkelissa jakamalla nuorisotyö Kokkolassa viiteen työmuotoon.

Asiasanat: nuorisotyö, kasvatustavoitteet, opetussuunnitelmat, työmenetelmät, toimintatutkimus

” Mun on aina ollut hankala perustella nuorisotyötä päättäjille ja muille”, totesi kokenut nuorisotyöntekijä työstäessään nuorisotyön opetussuunnitelmaa. ”Kun joku kysyy, että ai sä oot nuorisio-ohjaaja, mitä te teette, niin ei oo mitenkään osannut siihen vastata”, kuvailee haastattelussa toinen ohjaaja samaa teemaa. Hankaluus on paitsi työntekijöiden henkilö-

tason koettu ongelma myös nuorisotyön pulma ammattialana.

Ongelma, johon sekä nuorisotyön tutkimus että alan työntekijät ajoittain palaavat, on perustavanlaatuinen: mitä nuorisotyö on, mikä on sen ontologinen luonne, mitkä ovat sille ominaiset toimintamallit, miten se eroaa muista toimialoista, millaista kasvatusta se on, jos se nyt on kasvatusta, ja niin edel-

leen. Tämän kysymysryppään äärellä kuluu aikaa. Niin kauan kuin siihen ei ole yleisesti hyväksyttyä vastausta, on nuorisotyötä, sen oletettuja hyötyjä ja vaikutuksia tai merkitystä kunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan kokonaisuudessa hankala aukaista.

Tämä artikkeli perustuu toimintatutkimukseen, jossa Kokkolan nuorisopalvelut laati nuorisotyön opetussuunnitelman tavoitteenaan kuvata nuorisotyön kokonaisuus omassa kunnassa. Opetussuunnitelman tekemisen myötä alun maininnat nuorisotyön epäselvästä luonteesta voisi jättää unholaan – tämä oli ainakin tavoite. Laadittu opetussuunnitelma on paikallinen vastaus kysymyksiin, mitä nuorisotyö on ja mitkä sen arvot ja tavoitteet ovat sekä mitä työmuotoja ja -menetelmiä se hyödyntää. Tähän pohjautuen artikkelissa esitellään jäsenitys siitä, miten nuorisotyön luonnetta voidaan hahmottaa. Teksti osallistuu nuorisotyön tutkimukseen ja liittyy myös opetussuunnitelmateoreettiseen (curriculum studies) keskusteluun. Artikkelijatkua nuorisotyön tutkimuksen valtavirtaa, jossa nuorisotyötä mallinnetaan ja kuvataan työntekijöiden itseyttä kauden kautta (Kii-lakoski & Kivijärvi & Honkasalo 2011, 33).

Prosessi on toimintatutkimuksille luonteenomaisesti sisältänyt monia säikeitä, eikä tutkimuksen kaikkia ulottuvuuksia saa kuvata yhdessä tekstissä. Artikkelissa keskitytään nuorisotyön kirjoitettuun opetussuunnitelmaan¹ sekä sen tuottamisen prosessiin. Esimerkiksi työyhteisön toimintaan, yksityiskohtaisiin työmenetelmiin tai nuorisotyön sidosryhmien kanssa toimimiseen liittyvät seikat on rajattu ulkopuolelle. Opetussuunnitelmat sisältävät yleensä sekä muotoa että sisältöä koskevia mainintoja – tai toisin ilmaisten opetussuunnitelmat käsittelevät sekä sisältöä että pedagogiikkaa (Vitikka 2009, 90–95). Tässä artikkelissa nuorisotyön sisältöä käsitellään nuorisotyön tavoitteiden kautta, ja muotoa – tuskin yllätävästi – työmuotojen kautta.

Ensimmäisessä luvussa esitellään hankkeen tutkimusmenetelmät, toimintatutkimuksen prosessi ja tutkimuskysymykset. Seuraavaksi kuvataan opetussuunnitelman laatimisen kannalta merkityksellisiä nuorisotyön reunaehtoja. Tämän jälkeen tarkastellaan, millä tavalla opetussuunnitelman käsite oli rekonseptualisoitava eli uudelleentulkittava, jotta se soveltuisi nuorisotyöhön. Artikkelissa puolustetaan näkemystä, jonka mukaan opetussuunnitelman hahmottaminen prosessin pikemminkin kuin oppimistulosten tai tiukasti määriteltyjen tavoitteiden kautta auttaa kuvaamaan nuorisotyön luonnetta sekä oikeuttaa opetussuunnitelman käsitteen käyttöä nuorisotyössä. Neljännessä aluvussa esitellään niitä tavoitteita, joita nuorisotyö pyrki tutkimuksen mukaan edistämään. Lopuksi kuvataan Kokkolan nuorisotyön kokonaishahmoa käyttämällä työmuodon ja työmenetelmien käsitteitä.

Tutkimuksen tausta, metodologia ja tutkimuskysymykset

Toimintatutkimuksessa tietoa tuotetaan käytännönläheisesti, osallistavasti ja reflektiivisesti. Sen lähtökohtana on tehdä interventioita käytäntöön. (Heikkinen 2005.) Tutkimus tähtää sosiaaliseen muutokseen. Pyrkimyksenä on lisätä tutkittavan yhteisön hyvinvointia ja itsemääräytymistä (Greenwood & Levin 2003, 145). Tämän tutkimuksen alkulaukauksena oli Kokkolan kaupungin nuorisopalvelujen työyhteisön itselleen asettama kehittämistavoite: luoda yhteistä kieltä ja näkemystä nuorisotyöstä laatimalla nuorisotyön opetussuunnitelma. Tavoitteena oli kuvata nuorisotyö² tavoitteellisena kasvatuksellisenä toimintana² siten, että työyhteisö vahvistaisi yhteistä ymmärrystä ja pystyisi paremmin

perustelemaan nuorisotyötä sidosryhmille, nuorille ja kuntalaisille. Prosessin taustaolettamuksena oli, että nuorisotyö on tulkittavissa kasvatuksiksi, ja että tämä kuvaus on toteutettavissa luomalla opetussuunnitelma.

Opetussuunnitelman laatiminen oli koko Kokkolan nuorisopalvelujen (30 työntekijää vuosina 2010–2012) yhteinen prosessi. Toimintatutkimuksesta muotoutui organisaatio-³ kohdistuva tutkimus, jonka käytännön lopputuotteena on nuorisotyön kirjoitettu opetussuunnitelma. Opetussuunnitelmaa kutsutaan Kokkolassa nimellä Nuorisotyön perussuunnitelma (myöhemmin tekstissä NUPS).

Nuorisotyön opetussuunnitelman idea lainattiin brittiläisestä nuorisotyöstä, jossa opetussuunnitelmia (*curriculum of youth work*) on laadittu osittain vastauksena ammattialaan kohdistuviin hallinnollisiin paineisiin (Ord 2007). Suomessa nuorisotyön opetussuunnitelmaa ei ole tehty ennen Kokkolaa. Sen sijaan nuorisotyössä on tuoteistettu toimintoja, laadittu prosessikuvauksia ja reflektoitu niitä tutkimuksellisesti (esim. Puuronen 2013) ja luotu auditointi- ja itsearviointimalli (Hovi ym. 2009). Tälle tutkimukselle läheisin edeltäjä on Raahessa tehty perustehtäväselvitys (Gretschel 2009, 2012), jossa nuorisotyöntekijät ja kunnallishallinnon edustajat määrittivät yhteistyössä tutkijan kanssa, mitä nuorisotyö kunnassa tekee. Lisäksi prosessiin kytkettiin nuorten ja järjestöjen näkökulmaa.

Tässä tutkimuksessa osallistujamäärä on kapeampi kuin nuorisokentän ”kultaisessa kolmiossa” (Siurala 2012, 109), jossa sekä nuorisotyön, nuorisotutkimuksen ja nuorisopolitiikan edustajat osallistuvat keskusteluun⁴. Opetussuunnitelmassa lähtökohtana oli työyhteisön itseymmärryksen eksplikointi vuoropuhelussa tutkimuksen kanssa, ei niinkään kanssakäyminen nuorisopolitiikan tai nuorten kanssa. Tämä valinta korostaa työyhteisön roolia oman toimintansa määrittelijänä.

Tällaisenaan se on esimerkki nuorisotyön professionalistumisesta: ammattikunta pyrkii itse määrittelemään työnsä luonnetta ja tavoitteita sekä kehittämään alan tietopohjaa (Kiilakoski & Kivijärvi & Honkasalo 2011, 15–17). Toimintatutkimuksen etiikassa korostuu sitoutuminen työyhteisön tavoitteisiin – toimintatutkimuksen tulisi helpottaa ja tukea näitä toimintoja pikemminkin kuin ohjata niitä johonkin työyhteisön ulkopuolelta säädettyyn suuntaan (Stringer 2007, 34). Tämän mukaisesti tutkimusprosessi rakennettiin työyhteisön omia tavoitteita tukevaksi.

Kokkolan tutkimusprosessi on kuvattavissa toimintatutkimuksellisenä spiraalina (ks. Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 80–82), joka koostuu kahdesta peräkkäisestä tutkimussyklistä. Ensimmäisen aikana luotiin opetussuunnitelman rakenne ammattialalle, jolla sellaista ei Suomessa aiemmin ollut. Toisen syklin aikana opetussuunnitelmaa hiottiin ja tarkennettiin ensimmäisen syklin pohjalta luodun rakenteen pohjalta. Ensimmäinen sykli alkoi helmikuussa 2011, jolloin pidettiin ensimmäinen työyhteisöpalaveri. Sykli sujui tutkijavetoisesti vuoden 2011 ajan, jonka jälkeen nuoriso-ohjaaja **Viljami Kinnunen** alkoi johtaa prosessia, ja painopiste siirtyi enemmän tutkimusvetoisesta työyhteisövetoiseksi. Sykli loppui syyskuussa 2012, jolloin opetussuunnitelma jaettiin kokonaisuudessaan printattuna työntekijöille.

Toinen sykli ulottui syyskuusta 2012 kesäkuuhun 2013. Tänä aikana opetussuunnitelma tarkentui ja asettui nykyiseen muotoonsa. Tähän sykliin ajoittui marras–joulukuussa 2012 toteutettu kvantitatiivinen vapaa-aikakysely, johon osallistuivat kaikki Kokkolan yläkoulujen oppilaat. Vastaajien määrä oli 1358. Kyselyn tarkoituksena on tuottaa arviointitietoa siitä, miten nuorisotyön itseymmärrys vastaa nuorten näkemyksiä omasta vapaa-ajan mahdollisuuksistaan. Tätä tietoa käytetään elokuussa 2013 käynnistyneen,

artikkelin kirjoittamisajankohtana käynnissä olevan jatkotutkimuksen syklin pohjana (3. sykli).

Toimintatutkimukselle on luonteenomaista eri tutkimusmenetelmien käyttäminen ja luova kehittäminen prosessissa ilmenevien tarpeiden mukaan. Siinä joudutaan usein ylittämään perinteisiä rajoja ja keksimään uusia toimintatapoja. Kasvatustieteilijät **Hannu L.T. Heikkinen** ja **Rauno Huttunen** kuvaavat toimintatutkijan tehtäväksi ”kyhällä menetelmiä ja materiaaleja” välittämättä niiden alkuperäisistä taustasitoumuksista (Heikkinen & Huttunen 2006, 201). Tässä tutkimuksessa eri tutkimusmenetelmiä käytettiin sen mukaan, millaisia käytännön haasteita prosessista kumpusi. Tutkimuksessa kerätty aineisto on esitelty taulukossa 1. Tämän artikkelin keskeisin aineisto, työntekijöiden päiväkirjat, haastattelut ja suurin osa havaintopäiväkirjoista on tuotettu ensimmäisen syklin aikana. Taulukossa esitellään tutkimuksen kokonaisaineisto, vaikka tähän artikkeliin on valikoitu siitä tilasyyistä vain osa.

Osallistuvassa toimintatutkimuksessa suhde kenttään on läheinen, ja tutkija joutuu usein toimimaan akateemisista rituaaleista poikkeavin tavoin. Perinteisesti ihanteena tutkijan suhteessa tutkittaviin on pidetty vahvaa pyrkimystä neutraaliuteen, objektiivisuuteen ja riippumattomuuteen (Kuula 2006, 154–155). Toimintatutkimuksessa nämä ihanteet asettuvat uudella tavalla. Tämä heijastuu sekä

tutkittavien ja tutkijan suhteisiin että heidän väliseensä vuorovaikutukseen, käsitykseen tutkimuksessa tuotettavasta tiedosta, raportoinnin tavoista ja tiedon luotettavuuden arvioinnista. **Stephen Kemmis** erottaa toisistaan *tiedon käytännöstä* (knowledge about practice) ja *tiedon käytännössä* (knowledge in practice). Ensimmäisessä tutkittavan suhde tutkittaviin on olemassa irrallaan tutkittavasta käytännöstä, hänellä ei ole vahvaa osallisuutta kenttään ja tutkija pyrkii tuottamaan ja raportoimaan tietoa tiedeyhteisön jäsenenä tälle yhteisölle. Jälkimmäisessä tutkija on sekä tiedeyhteisön että tutkittavan kentän jäsen. Tällöin tieto on myös sidoksissa tutkittavan yhteisön sosiaalisiin käytänteisiin, mikä tulee huomioida myös raportoinnissa. Toimintatutkimuksessa ei itsestään selvästi voida olettaa, että tutkimuksen luotettavuuden ainoat kriteerit ovat tiedeyhteisölle tarkoitettujen, käytännöstä irrallaan olevien tekstuaalisten tuotteiden perinteisen arvioinnin mukaisia. Tutkimusta tulee arvioida myös suhteessa käytäntöön, siihen sosiaaliseen maailmaan, johon tutkimus on osallistunut ja jonka osa se on ja on ollut. (Kemmis 2010.)

Tässä osallistuvassa toimintatutkimuksessa olen tutkijana ollut monin erilaisin tavoin läsnä kentällä, keskustelijana, käytäntöön tarvittavan tiedon tuottajana, arvioijana, ajoittain kouluttajana ja oppimistilanteiden luoja. Myös itse tutkimustulosten reflektoinnissa olen tehnyt yhteistyötä kentän kanssa. Toi-

TAULUKKO 1. Tutkimuksen aineisto

Aineiston luonne	Aineiston määrä
Yksilöhaastattelut	11 haastattelua (5 joulukuuta 2011, 6 kesäkuuta 2012)
Työntekijöiden päiväkirjat	20 päiväkirjaa, 14 vastaajaa
Havaintopäiväkirjat	8 kokousta, 36 sivua
Kunnan tuottama materiaali	Kymmeniä erilaisia dokumentteja
Nuorille suunnattu vapaa-aikakysely	1358 vastausta

mintatutkimuksessa tämä on prosessin ytimissä oleva asia: tutkimusprosessin demokraattisuutta ja osallistavuutta on pidetty yhtenä tekijänä, jonka perusteella toimintatutkimuksen validiteettia voidaan arvioida (Ladkin 2004, 539). Oman tulkintani mukaan tämän tulee ulottua niin tutkimusprosessiin, tulosten analysointiin kuin niiden raportointiinkin. Työntekijät ovat lukeneet artikkelin kahdessa eri vaiheessa, ja ovat voineet tehdä siihen muutoksia. Raportoinnissa on pyritty siihen, etteivät tiedeyhteisön diskursiiviset vaatimukset kolonialisoi tutkimuksen raportointia. Täten tutkimuksen raportointiasussa on pyritty siihen, että se on myös tutkittavan yhteisön luettavissa. Tämä on tarkoittanut tietoista sivistyssanojen karttamista, ja keskittymistä ilmiöihin ja niiden tulkintoihin. Toisaalta, tätä voisi pitää toimintatutkimusta laajempaa vaatimuksena nuorisotyön tutkimuksessa. Nuorisotyön tutkijoiden ja kentän yhteistyötä on moitittu siitä, että nämä kumpikin toimivat omassa kulttuurisessa tilassa ja käyttävät omia käsitteitään ja puhetapojaan, jotka eivät kommunikoi keskenään. Nuorisotyön tutkimusta on arvosteltu siitä, ettei se kuuntele kentää aineistoa kerätessään ja tulkintojaan tehdessään. (Siurala 2012, 110.) Tässä tutkimuksessa on rakennettu prosessin alusta loppuun vahvaa yhteistyötä, ettei edellä kuvattuja ongelmia pääsisi syntymään.

Tutkimuskysymyksinä tässä artikkelissa ovat:

- Millaiseen ammatilliseen keskustelukulttuuriin ja tietopohjaan nuorisotyön opetussuunnitelma paikantuu?
- Millä tavalla opetussuunnitelma pitäisi tulkita, jotta se sopisi nuorisotyöhön?
- Mitkä ovat nuorisotyön prosessien taustalla olevat tavoitteet?
- Millaisilla työmuodoilla edelläkuvattuihin tavoitteisiin vastataan?

Toimintatutkimuksessa myös tutkimuskysymyksiin vastaaminen on yhteistoimintaa tutkijan ja tutkimukseen osallistuvien (ei passiivisten kohteiden) kanssa. Toimintatutkimus tuottaa tietoa ihmisten *kanssa*. Tämän johdosta on kuvattava tiedon tuottamisen yhteistoiminta ja tutkijan erilaiset asemat tiedon tuottamisen prosessissa. (Stringer 2007, 177.)

Ensimmäinen tutkimuskysymys perustuu omiin aiempiin tutkimuksiini (Kiilakoski 2011, 2012) sekä tulkintoihini muista, lähinnä kotimaisista nuorisotyön tutkimuksista. Tämä jäsenitys toimi taustatekijänä ensimmäisen syklin käynnistämiseksi, ja sen pohjalta käytiin keskustelua prosessin käynnistämisen haasteista. Toinen kysymys pohjautuu tutkimusprosessissa, erityisesti ensimmäisen syklin aikana, tuotettuun jäsenyykseen siitä, miten opetussuunnitelma pitää ottaa teoreettisesti haltuun, jotta se soveltuu nuorisotyöhön. Tämä on ollut pitkälti tutkijavetoista työtä.

Kolmas kysymys pohjautuu työntekijöiden päiväkirjojen sisällönanalyysiin. Tätä analyysia on tarkennettu viidellä teemahaastattelulla sekä usealla tapaamisella työntekijöiden kanssa. Analyysin runko on tehty päiväkirjojen sisällönanalyysillä, ja jaottelua on hienojakoistettu yhteisen keskustelun pohjalta. Tässäkin on huomattava, että tutkijana tekemäni analyysi on lähtökohta keskusteluille työyhteisön kanssa⁵, ja merkittävää on se, missä määrin tämä jäsenitys auttaa tuottamaan uutta toimintaa. Neljäs kysymys, työmuotojen esittely, on työyhteisön yhteisen työstön tulos, johon osallistuivat yhtenä keskustelukumppanina. Se pitää sisällään sekä ensimmäisen että toisen syklin aikana tehtyjä jäsenyksiä. Toimintatutkimukselle luonteenomaisesti tässä on hankala erotella tutkijan panosta – muutoin kuin keskustelukumppanina ja tiedon kanssatuottajana. Yhdessä nämä kysymykset hahmottelevat opetussuunnitelmaa rakentavan toimintatutkimuksen kannalta keskeisen nuorisotyön ammatillisen ympäristön, opetussuunnitelma-

konseption, tavoitteiden kuvauksen ja näiden tavoitteisiin pääsemisen keinot.

Nuorisotyön hiljainen tieto

Toimintatutkimuksen kohteena ovat sosiaaliset käytännöt. Tutkittavat käytännöt eivät tietenkään ole olemassa tyhjiössä, vaan niitä muovaavat erilaiset yksilölliset, sosiaaliset, taloudelliset, institutionaaliset ja kulttuuriset reunaehdot. Nämä reunaehdot asettavat toiminnalle rajoja, mutta rajoja voidaan liudentaa. **Stephen Kemmis** luokittelee reunaehdot kulttuuris-diskursiivisiin, materiaalitaloudellisiin ja sosio-poliittisiin. Tämän tutkimuksen näkökulmasta kiinnostavia ovat nuorisotyön kulttuuris-diskursiiviset reunaehdot, jotka Kemmisin määritelmän mukaan ”muotoilevat ja antavat sisältöä ’ajattelulle’ ja ’sanomiselle’, jotka suuntaavat ja oikeuttavat käytäntöä” (Kemmis 2009, 466). Hänen mukaansa siis sekä ilmiötä koskeva ammatillinen ymmärrys että tämän ilmiön sanallistaminen ovat sidoksissa käytettävissä olevaan kulttuuris-diskursiiviseen varantoon. Nuorisotyötä koskevan tutkimuksen mukaan nykyinen kulttuurinen tila ei auta kuvaamaan tyhjentävästi nuorisotyön kokonaisuutta – kemmisläisittäin ilmaisten nuorisotyön ajattelua ja nuorisotyöstä puhumista sekä nuorisotyön aseman oikeuttamista osana kunnan nuorisopolitiikkaa rajaa nykytilanne, jossa nuorisotyöstä ei ole kaikilta osin ekplisiitistä tietoa eikä käsitteistä ole yksimielisyyttä. Paikannan tässä luvussa opetussuunnitelman tekemisen prosessia tähän kulttuuris-diskursiiviseen ympäristöön. Nykyiset reunaehdot rajaavat opetussuunnitelman laatimista, mutta samalla opetussuunnitelman tekemisen tavoitteena on transformoida näitä ehtoja, luoda uusia kielellisiä valmiuksia.

Nuorisotyön heikkoudeksi on alaa koskevassa tutkimuksessa esitetty, ettei nuorisotyö

ole onnistunut kuvaamaan ammattimaisen työotteensa luonnetta. Erityisesti nuorisotyön luonne kasvatuksena on osin selkiytymätön. **Timo Purjon** kenttähavaintojen mukaan kunnallisesta nuorisotyöstä puuttuu jaettu kasvatuksellinen viitekehys (Purjo 2012, 82). Nuorisotyön tutkimustraditio on verrattain ohut, alan ammatillinen sanavarastokin on joiltakin osin riittämätön. Nuorisotyön tieto asuu toiminnassa, ei julkilausuttuna teoriassa ja tutkimuksessa.

Osittain tilannetta selittää se, ettei nuorisotyötä ole normitettu vahvasti ulkoapäin. Kunnallisessa nuorisotyössä tehtäväkuvat eivät ole selkeitä. Usein työntekijät joutuvat priorisoimaan työtään itse. **Veronika Honkasalon** (2011, 76) sanoin ”ala on vaikeasti hahmotettavissa, uhanalainen ja siihen liittyvät työnkuvat ja -tehtävät ovat moninaiset toteuttajasta riippuen”. Nuorisotyöntekijöiden identiteetin rakentaminen on hankalaa ja haavoittuvaistakin, koska työtä ei ole onnistuttu tunnistamaan ja tekemään näkyväksi (Soanjärvi 2011, 119). Ei olemassa yksimielisyyttä siitä, millaisille teoriaperustoille nuorisotyö pitäisi ankkuroida (Kiilakoski & Kivijärvi & Honkasalo 2011, 36). Nuorisotyön kehittäminen tapahtuu usein käytäntövetoisesti (Komonen & Suurpää & Söderlund 2012, 11–13). Nuorisotyötä luonnehtiikin vahva toiminnallinen traditio, joka on löyhärajainen, rönsyilevä, potentiaalisesti eri kentille laajeneva, ja jonka luonteen määrittely on sekä teoriassa että käytännössä toistaiseksi kesken.

Yllä kuvatuista syistä johtuen nuorisotyötä voi pitää esimerkkinä ammattikunnasta, jonka tietovaranto on olemassa pitkälti hiljaisena tietona (Kiilakoski 2011, Kivijärvi 2012). Hiljaisen tiedon käsitteen tieteeseen esitellyt **Michael Polanyi** (2009, 7) kuvasi sitä sanomalla, että tiedämme enemmän kuin osaamme sanoa. Polanyin perusoivallus siitä, että osa tiedosta on varastoituneena ihmisten kehomuistiin, sosiaalisiin käytänteisiin tai

ammattikunnan traditioon sai mainion suomenkielisen muotoilun keväällä 2012 pohdittaessa nuorisotyön eri työmuotoja: ”Nämä asiat ovat minun päässäni, mutta minä en saa niitä sieltä ulos” (kenttäpäiväkirja⁶). Ammattikunnalle itsestään selviä asioita on hankala sanallistaa. Tämän hankaluuden ylittäminen muovautui alusta pitäen Kokkolassa tekijäksi, joka motivoi osallistumaan prosessiin, ja jonka nähtiin helpottavan nuorisotyön kuvaamista yhteistyötahoille. Olemassa oleva kulttuuris-diskursiivinen käytäntö nähtiin työntekijöiden ammatillistumisen esteeksi.

Työntekijöiltä puuttuu käsitteet ja sanat, joilla avata oman työnsä sisältöjä ja tarkoituksia. ... työn pohdinta ei ole useimminkaan syvällistä, vaan riittäväksi jää pintaraapaisu ja keskitytään itse tekemiseen. ... Selkeästi tavoittelemme tällä hetkellä sitä että pystymme avaamaan ja tuomaan julki ne ”salaiset” kasvamisen ja kasvattamisen prosessit nuorten kanssa, joissa me toimimme ja jotka me tiedämme, mutta muut eivät! (Päiväkirja.)

Kansainvälisesti nuorisotyön olemassaolon oikeutuksen ehdoksi on nähty se, että työntekijät kiinnittäisivät systemaattista huomiota työhönsä, reflektoisivat sitä kriittisesti ja kehittäisivät uusia malleja siitä, mitä nuorisotyö on (Cooper 2012, 115, ks. Cederlöf 2007, 295–296). Huoli siitä, miten nuorisotyö onnistuu kuvaamaan omat käytäntönsä ja sen, mihin nuorisotyöllinen praxis tähtää, on kansallisvaltioiden rajat ylittävä kehittämisen kohde. Nuorisotyön ammattimaistumisen piirteinä voi pitää sitä, että ammattikunta itse kuvaa toimintaansa – eivät pelkästään esimerkiksi lainsäätäjät tai nuorisotyön tutkijat (Kiilakoski 2012). **Antti Kivijärven** mukaan nuorisotyön kehittämishaasteena on hioa paremmaksi vertikaalisia toimintoja (viestintä johdolta työntekijöille) sekä horisontaalisia linkkejä (viestintä työntekijöiltä toisille). Yhtenä syynä horisontaalisten linkkien vähäisyydelle on nuorisotyön käytäntö-

jen käsitteellistämättömyys ja niiden arkinen itsestäänselvyys. Hän nostaa tavoitteeksi sen, miten koko nuorisotyön organisaatio voisi luoda yhteistä tietoa. (Kivijärvi 2012, 302–304.) Yksi edellytys nuorisotyön diskursiivis-kulttuuristen reunaehtojen muuttamiselle on Kivijärven mukaan organisaatioiden sisäisen keskustelukulttuurin vahvistaminen.

Kokkolan prosessin lähtökohtana oli ajatus, että nuorisotyön luonteen kuvaamisen haasteeseen vastataan koko organisaation voimin, siten että jokainen työntekijä voi vaikuttaa lopputulokseen. Horisontaalisten linkkien kehittäminen on näyttäytynyt keskeisenä tekijänä sille, että prosessi on saanut työyhteisön hyväksynnän. Toisaalta, koska nuorisotoimen johto osallistui aktiivisesti keskusteluun yhtenä osapuolena, voi myös vertikaalisten linkkien katsoa vahvistuneen. Vaikka aikaisemminkin on tehty yhdessä töitä, tekemistä on ohjannut traditio, ja toisaalta ammattikunnalle tyyppinen tapa olla liiemmästi puuttumatta toisten tekemisiin. Uudenlainen kulttuuri vaatii aikaa ja tilaa, jonka kautta uudet ajatukset sekä yhteiset oivallukset voivat levitä työyhteisössä. Nuorisotyön reunaehtojen laajentaminen on edellyttänyt yhteistä keskustelua, jolloin ymmärrys nuorisotyön luonteesta on kytkeytynyt myös toisten työntekijöiden tuntemiseen.

Kokonaisuutenahan tätä [NUPSIA] ja meidän työyhteisöä, niin me on vietetty paljon aikaa yhdessä. Me ollaan opittu paljon toistemme työstä, ja toistemme tavasta tehdä sitä työtä nuorten kanssa. (...) Kyllä mun mielestä tässä on sitä oivallusta on ollu. (...) Sitä näkemystä kyllä on tullu, ja tuntemusta toisista. [Haastattelu kesä 2012.]

Opetussuunnitelma nuorisotyössä

Edellisen luvun perusteella voidaan väittää, että nuorisotyön luonne on jossakin määrin

jäsentymätön. Kokkolan prosessin tavoitteeksi asetettiin jättää jäsentymättömyys taka-alalle ja kuvata yhteisesti paikkakunnan nuorisotyön luonne kasvatuksena. Koska Suomessa ei aiemmin ole tehty nuorisotyön opetussuunnitelmaa ja toiminnan idea on lainattu eri kulttuuripiiristä, ei voida automaattisesti olettaa, että juuri opetussuunnitelma olisi nuorisotyön kasvatuksellisen luonteen kuvaamiseksi sopiva käsitteellinen ja käytännöllinen työkalu. Prosessia tukemaan täytyikin rakentaa tulkinta siitä, millainen opetussuunnitelmakonseptio nuorisotyöhön sopisi. Seuraavaksi esitellään Kokkolan NUPS-prosessin teoreettinen tausta, prosessuaalinen tulkinta opetussuunnitelmasta. Tätä taustaa työstettiin ensimmäisen syklin alkuvaiheessa ja sitä käsiteltiin ensimmäisissä suunnittelupalaverissa työyhteisön kanssa.

Opetussuunnitelman käsitteestä ei vallitse yksimielisyyttä kasvatustieteellisessä tutkimuksessa, vaan se on uudelleentulkintojen ja -määrittelyjen kohde. Kiistoja opetussuunnitelmasta voidaan käydä sen mukaan, kuinka tiukasti niissä lähdetään siitä, että opetussuunnitelman tulisi täyttää ennalta asetetut kasvatukselliset tavoitteet. Opetussuunnitelman vallitsevana ymmärryksenä voidaan pitää mallia, jossa kuvataan operationalisoitavissa olevat tavoitteet ja niihin johtavat keinot: sisältöjen valinta, menetelmät ja arviointi (Tyler 1969). Tällöin lähdetään siitä, että kasvatusta on tavoitelähtöistä toimintaa, joka onnistuu silloin, kun toiminnalle asetetut tavoitteet saavutetaan mahdollisimman jäännöksettömästi.

Perinteistä opetussuunnitelma-ajattelua on kritisoitu sen välineraation luonteen vuoksi. Se hahmottaa opetussuunnitelman oppimisen tuotantojärjestelmän kuvaukseksi. Onnistumisen mittarina on se, kuinka hyvin tavoiteltu lopputulos vastaa ennalta täsmällisesti ja valmiiksi mitattavaan tai ainakin arvioitavaan muotoon määriteltyjä tavoitteita. Nykyisen uusliberaalin koulutuspolitiikan

on nähty vahvistavan tätä perinteistä tapaa hahmottaa opetussuunnitelmaa. (Kiilakoski & Oravakangas 2010.) Uusliberaalin koulutuspolitiikan kritiikin kohteeksi on muovautunut myös se, että tiukkaa tavoite-keinot-logiikkaa kuvaava malli taipuu helposti hallinnan kielelle, ja mahdollistaa erilaiset seurannan, hallinnan ja laadunvarmistuksen tekniikat, jotka irtautuvat kasvatuksen eleyistä ammattikäytännöistä (Autio 2003, 311–312). Jos opetussuunnitelma mielletään ennalta asetettuna kehikkona, jossa kasvatukselliset tavoitteet, sisällöt, menetelmät ja arvioinnin tavat kuvataan jäykästi, se tuskin taipuu nuorisotyölle ominaiseen väljään ja tilanneherkkään toimintaan.

Opetussuunnitelmaa ei kuitenkaan tarvitse hahmottaa ensisijaisesti tavoitteiden ja/tai päämäärien kautta. Opetussuunnitelmateorioissa onkin luotu monenlaisia yrityksiä välttää instrumentaalisen opetussuunnitelmakäsityksen ongelmia. Niin sanotut rekonseptuaaliset teoriat yrittävät jäsentää opetussuunnitelmaa toisin. Suunnalle keskeisen teoreetikon **William Pinarin** käsittelyssä opetussuunnitelman lähtökohdaksi uudelleen käsitteellistetään päämäärien sijaan jatkuva keskustelu. Keskustelua käydään paitsi oman itsen myös merkityksellisten toisten kanssa. Tällöin tavoitteena on tiedon tuottamisen ohella myös sosiaalisen todellisuuden muuttaminen. Maailmasta irtautuneen yksilöllisen oppijan tilalle Pinar asettaa maailmaan sitoutuneen, muiden kanssa tilanteessa olevan keskustelijan. (Pinar 2012, 43–47.) Tässä ajattelussa jyrkkä tavoitelähtöisyys ylitetään kiinnittämällä huomiota sosiaalisuuteen. Tällöin opetussuunnitelma hahmottuu toimintana, tai prosessina, jossa tavoitteiden sijaan huomio kiinnittyy siihen tapaan, jolla toimitaan muiden kanssa, miten omaa ympäristöä ja suhteita maailmaan opitaan lukemaan, ja tarvittaessa muuttamaan.

A.V.Kellyn mukaan opetussuunnitelman prosessinäkökulman ytimessä on ajatus siitä,

että opetussuunnitelmassa ei ole kyse vain paloittelusta ja yksityiskohtaisista tavoitteista sekä niihin reagoimisesta. Prosessia korostettaessa mietitään, mitkä ovat tavoitteiden yleislinjat ja järjestetään toiminnot näiden pohjalta. Prosessinäkökulma ei hylkää ajatusta siitä, että kasvatusta on tavoitelähtöistä toimintaa, mutta ei myöskään lähde siitä, että tavoitteet voisi irrottaa itse prosessista. Prosessi ja tavoitteet esiintyvät kasvatuksessa yhdessä. Prosessin suunnittelun tulisivat noudattaa yleisiä ja tavoiteltavia periaatteita ja tukea demokraattista kulttuuria. (Kelly 1999, 79–83.) Nuorisotyöhön sovellettuna opetussuunnitelmaa laatiessa voidaan siis yhtä aikaa lähteä siitä, että toiminta on tavoitteellista kasvatusta ja siitä, että tavoitteet määrittävät ja konkretisoituvat itse prosessin aikana. Tällöin huomiota kiinnitetään paitsi tavoitteisiin myös siihen, millaista nuorisotyön arkinen toiminta on ja millaiset ovat sen taustasitoumukset.

Prosessinäkökulmaan voidaan ottaa väljempää ja tiukempia tulkintoja. Väljää tulkintaa voi luonnehtia esimerkiksi kuvaamalla sitä niin, ettei opetussuunnitelmassa voida määrittää lopputulosta. Pikemminkin lopputulokset ovat emergentejä, ne kumpuavat toiminnoista ja kehkeytyvät prosessin kuluessa. Niitä ei voi täysin ohjata. Sen sijaan voidaan yrittää ohjata prosessia luomalla ympäristö, joka tukee kasvua ja muutosta. Tällöin ei voida ennalta säädellä, mitä tulee tapahtumaan. Tiedetään vain, että prosessi itsessään luo tilaa muutokselle ja avautumiselle – kasvulle. (Osberg & Biesta 2006.) Prosessinäkökulma tarjoaa luontevan pohjan, jolle nuorisotyön opetussuunnitelma voidaan valaa.

Jon Ord väittää, että nuorisotyön saavuttamia tuloksia ei voida ymmärtää kuvaamatta sitä, mitä onnistunut nuorisotyö tekee ja millaisin periaattein prosessia ohjataan. Hänen mukaansa juuri kuvaamisessa on eniten tehtävää, sillä vaikka nuorisotyön prosessia hallitaan hiljaisen

tiedon tasolla erinomaisesti, on se eksplisiittisen kuvauksen tasolla alikehittynyt. (Ord 2007, 40–41.) Ord jakaakin prosessinäkökulman ajatuksen siitä, että tavoitteiden saavuttamisen sijaan nuorisotyössä olisi tarkasteltava sitä, miten nuorisotyö saavuttaa tuloksensa. Hän kuvaa nuorisotyöllisten tulosten saavuttamista paradoksina: tulokset on mahdollista saavuttaa, koska tulosten saavuttamiseen ei kiinnitetä huomiota. (Mt., 94.) Ord ajattelee, että nuorisotyö onnistuu tukemaan nuorten kasvua sen takia, että työssä keskitytään luomaan puitteet ja oppimisympäristöt, joissa oppimistuloksia voi syntyä. Ordin hahmotelmia nuorisotyön opetussuunnitelmista voi siis pitää varianttina opetussuunnitelma-ajattelusta, jossa korostuu väljä prosessinäkökulma ja painopiste on prosessin aikana esiin nousevissa, emergenteistä piirteissä.

Yllä olevat huomiot koskevat sekä kirjoitettua opetussuunnitelmaa että toteutuvaa opetussuunnitelmaa. Kun nuorisotyö järjestää nuorille palveluja ja toimintoja, se pyrkii rakentamaan prosesseja, joissa voidaan olla vuorovaikutuksessa, oppia toisilta ja pitää hauskaa. Nuorisotyössä oppimiskokemukset ulottuvatkin nuorten omista kulttuureista yhteiskunnassa toimimiseen, eikä oppimiskokemuksia pyritä kontrolloimaan luokkahuoneen tavoin ennalta (Nieminen 2007, 28). Keskeistä on rakentaa toimiva prosessi ja ympäristö, jossa voidaan oppia, mielellään yhteistoiminnassa muiden kanssa. Nuorisotyön opetussuunnitelman tärkeyttä puolustava Ord kirjoittaa seuraavasti, prosessinäkökulmaa korostaen:

Nuorisotyö ei ole koskaan tarvinnut soveltuvaa opsa kuin nyt. Nuorisotyön arvot, tarkoitukset ja menetelmät ovat uhattuina. Autenttinen opetussuunnitelma voi sekä suojella että edistää nuorisotyön käytäntöjä. (...) Nuorisotyön opetussuunnitelma sekä perustuu ainutlaatuiseseen kasvatukselliseen käytäntöön että kuvaa tätä käytäntöä, joka korostaa kasvatuksen prosessia yhtä paljon kuin sen tuloksia. (Ord 2007, xiii.)

Sitaatti korostaa nuorisotyön omintakeista luonnetta, jota ei voi palauttaa muihin toimialoihin. Samalla se pyrkii argumentoimaan, ettei opetussuunnitelman laatiminen ole käytännölle vieras tai sille ulkoinen dokumentti. Hänen mukaansa opetussuunnitelman laatiminen voi pikemminkin olla tapa suojella tätä käytäntöä.

Yllä kuvattu prosessinäkökulma opetussuunnitelmaan toimi NUPS-prosessin taustalla. Sen mukaan opetussuunnitelman tehtävänä ei ole kuvata fiksattuja oppimistuloksia tai jäykkiä, kaikkia koskevia tavoitteita vaan kertoa, miten nuorisotyö prosessinsa järjestää. Opetussuunnitelman tehtävänä on olla kirjoitettu teksti, joka aukaisee nuorisotyön toimintaa sekä kuvaa, mitä se on tavoitteellisenä kasvatuksena tai ohjauksena. Toisin sanoen NUPS on kirjoitettu *teksti*, jonka tehtävä on kuvata nuorisotyön *kontekstia* Kokkolassa (ks. Green 2010).

Nuorisotyön lähtökohdat: nuori ja hänen suhteensa

NUPSin tekemisen lähtökohtana on ollut näkemys nuorisotyön tavoitteellisesta kasvatuksesta. Se tähtää siihen, että toimintaan osallistuvat nuoret paitsi nauttivat toiminnasta myös saavat sen myötä oppimiskokemuksia, jotka auttavat heitä luomaan omaa itseään ja paikkaansa yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Nuorisotyössä tavoitellun oppimisen tai muutoksen kuvaaminen ei ole järin helppoa.

Oppimisessa yhdistetään toisiinsa vastakkaisia vaatimuksia. **Peter Jarvis** kuvaa oppimisen tehtävää kahtalaiseksi ja hänen mukaansa oppiminen on paradoksaalista. On opittava tulemaan persoonaksi yhteiskunnassa. Oppiminen on tällöin yksilön toimintaa. Tehtävänä on hahmottaa omaa yksilöllisyyttään entistä paremmin elämänsä myötä. Oppiminen eriyttää näin yksilöä yhteiskun-

nasta. Hänelle muovautuu selkeästi toisista eroava, oma identiteetti. Toisaalta on opittava yhteiskunnan jäseneksi. On kiinnityttävä yhteiseen kehykseen, opittava pelisääntöjä ja pystyttävä vaikuttamaan yhteisessä sosiaalisessa todellisuudessa. Oppimisen tehtävänä on liittää yksilö yhteiseen ja jaettuun yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Oppiminen siis liudentaa yksilöiden välisiä eroja ja kiinnittää heitä yhteisölliseen kehykseen. Oppiminen on sekä yhteisöstä etäännyttäviä liikettä tämän yhteisön piiriin. (Jarvis 1992, 237.) Sama jännite jakaa näkyy myös nuorisotyössä. Juha Nieminen (2007, 23–25) on kutsunut Jarvisin paradoksin ainesosia nuorisotyön personalisaatio- ja sosialisaatiofunktioiksi. Nuorisotyön tehtävänä on yhtäaikaaisesti auttaa nuorta itsekseen ja tukea hänen yhteiskunnan jäseneksi tulemistaan. Näiden tavoitteiden voi nähdä olevan jännitteisiä (Kiilakoski 2011, 178–179), mitä Jarvisin paradoksimuotoilu korostaa.

Oppimisen tietoiseen ohjaamiseen vaikuttaa kyky muovailla itse oppimisprosessia. Jarvisille oppimisessa tullaan joksikin, muutetaan, ja muovataan uusia tietoja, taitoja, asenteita, arvoja ja uskomuksia. Jos voi vaikuttaa prosessiin, vaikuttaa myös oppimiseen. (Jarvis 1992, 237–238.) Jarvisin huomiot sopivat hyvin yhteen näkökulman kanssa, jonka mukaan nuorisotyön opetussuunnitelman tehtävänä on kuvata niitä tapoja, joiden varassa nuorisotyö prosessinsa rakentaa. Tässä artikkelissa, ja NUPSissa laajemmin, käytetään oppimisen sijaan sanaa kasvatustieteeksi siitä syystä, että nuorisokasvatusta kuvaa toimialaa paremmin kuin vaikkapa käsite nuorisotyön oppimisen ohjaus. Jarvisin jäsenyys siitä, että yksi oppimisen tavoite on yhtä aikaa eriytyä yhteisöstä ja tulla yksilöksi, ja toisaalta samaistua yhteisöön ja tulla sen toimintakykyiseksi jäseneksi, rinnastuu tutkimuksen aikana tuotettuun jäsenyyteen nuorisotyön tavoitteista.

Nuorisotyön tavoitteet analysoitiin sisälönanalyysia käyttäen ensimmäisten haastattelujen ja työntekijöiden lähettämien työpäiväkirjojen pohjalta. Tämän jälkeen niistä keskusteltiin työyhteisön kokouksessa, jotta työyhteisö voisi hyväksyä ne kuvaukseksi omasta toiminnastaan. Tavoitteet jakautuvat yllä kuvatun paradoksin mukaisesti kahtia. Osa toiminnoista liittyi nuoreen yksilönä, esimerkiksi hänen itsetuntonsa, itseilmaisunsa tai persoonansa tukemiseen. Vaikka yksilön tukeminen on eittämättä osa nuorisotyötä, on se silti vain osittainen näkökulma. Toisena näkökulmana korostui nuorisotyön pyrkimys tukea nuoren suhteita ympäristöönsä. Tuettavaksi suhteiksi analysoitiin nuoren suhteet toisiin nuoriin, luotettaviin aikuisiin, rakenteisiin, yhteiskuntaan sekä globaaliin maailmaan ja ympäristöön. Tutkijan analysoimaa kehikkoa täydennettiin työyhteisön keskusteluissa nuoren suhteella omaan alueeseensa (sekä välittömään lähiympäristöön että laajemmin Kokkolaan). Tämä on esimerkki siitä, miten toimintatutkimuksessa tuotettava tieto, jonka tehtävänä on kuvata tutkittavaa sosiaalista käytäntöä, muovautuu parhaimmillaan tutkijan ja kentän vuorovaikutuksessa.

Nuorisotyön tehtävä on vahvistaa yksittäistä nuorta tukemalla hänen kiinnostuksen kohteitaan, itsetuntoaan, itseilmaisuaan sekä persoonallista tapaa olla maailmassa. Nämä tavoitteet on dokumentoitu nuorisotyötä koskevassa kirjallisuudessa ja niitä voi pitää selkeänä osana nuorisotyön itseymmärrystä (esim. Nieminen 2007, 24–25). Näiltä osin NUPSin tavoitteiden jäsenitys ei tuota järin paljoa uutta tietoa nuorisotyötä koskevan tutkimuksen kokonaisuuteen. Olennaista on silti huomata, että vaikka nuorisotyö tähtää nuoren itseilmaisun tai vaikkapa rohkeuden tukemiseen, saa tämä tukeminen ilmauksensa siinä tavassa, miten nuori toimii sosiaalisissa tilanteissa ja siinä, miten hän alkaa ottaa vastuuta elämästään – hänen suhteissaan ja suhtautumisessaan.

Olen kannustaja, tsemppaaja ja kuuntelija... Oli ihana kuulla kun kävimme läpi työkirjasta itsetunto ja ystävä juttuja se että tytöt ovat tänä syksynä alkaneet suhtautua kouluun eri tavalla kuin aikaisemmin, se kuulemma on kiinnostavampaa ja tarkoituksenmukaisempaa. Myös tapa ja halu keskustella oikeasti oikeista asioista ajatuksen kanssa on kehittynyt. Tässä se kasvu näkyy. (Päiväkirja.)

Nuoren kiinnostumattomuus ystäväpiiriinsä, harrastuksiinsa tai vanhempiinsa näyttäytyy nuorisotyöntekijöille tilana, johon pitäisi voida vaikuttaa. Pelkkä yksilön hyvinvointi ei riitä, vaan nuori nähdään osana laajoja sosiaalisia verkostoja. Yksilötason ohella nuorisotyö suuntautuu erilaisten suhteiden vahvistamiseen.

Suurin huoli on itsellä niistä nuorista, joihin on vaikea ottaa kontaktia, ovat hiljaisia koulussa, eivät käy talolla, eikä heillä ole harrastuksia. Sosiaaliset kontaktit jäävät huonoiksi tai puuttuvat kokonaan. Heitä ei huoliteta porukkaan koulussa ja netissä kiusataan, jolloin eivät juurikaan kirjoittele facebookissa. (Päiväkirja.)

Vaikka nuorisotyö pyrkii vahvistamaan nuoren hyvinvointia yksilönä, on se luonteeltaan paljon muutakin. Nuorisotyö ylittää yksilötason toimintaa monilla tavoin. Ryhmämuotoiset toimintatavat ovat olleet pitkälti nuorisotyön vahvuusalueita läpi historian (Nieminen 1995). Perinne jatkuu. Kyse ei ole silti pelkästään ryhmämuotoisista menetelmistä, joilla voidaan tukea nuoren kehittymistä yksilönä. Nuorisotyö näkee nuoren myös suhteissa toisiin ihmisiin ja ympäristöön sekä pyrkii menetelmillään rakentamaan prosesseja, joka tukevat paitsi nuorta, myös hänen suhteitaan. Suhdenäkökulmaa sovellettaessa nuorisotyöhön saadaan tulokulma, jota ainaakaan kotimaisessa tutkimuskirjallisuudessa ei tällaisena jäsenyyksenä ole aiemmin ollut. Nuorisotyö tukee tämän tutkimuksen analyysin mukaan seuraavia kuutta suhdetta:

Nuoren suhde toisiin nuoriin. Nuorisotyölle

olennaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi turvallisen ryhmän luominen, nuorten ystävyys-suhteiden vahvistaminen tai nuorten välisen vuoropuhelun kasvattaminen. Nuorten välisten suhteiden vahvistaminen on keskeinen osa nuorisotyön tavoitteita. Prosessit pyritään rakentamaan sellaisiksi, että ne tukevat nuorten erilaisia ryhmiä ja mahdollisimman monen liittymistä ryhmiin. Jos tässä syystä tai toisesta epäonnistutaan, nähdään tämä ammatillisena erheenä.

Harmi että koulun ryhmädynamiikka ja roolitus heijastuu myös nuorisotilalle. Lapsissa on ”leima” joka tuntuu määrittävän heidän asemansa myös nuopparilla. Mietin voisiko heille järjestää jotain ryhmäytymistemppeja joilla annettaisiin mahdollisuus määrittää näitä asemia uudelleen, nyt en ehdi. Ehkä ohjaajat jaksavat keskittyä asiaan. Ärsyttää kun jää tarttumatta. Toivottavasti ehdimme luomaan tilalle tarpeeksi avonaisen hengen jotta kaikille tulijoille löytyisi porukasta tilaa. (Päiväkirja.)

Nuoren suhde luotettaviin aikuisiin. Nuorisotyö ei ole pelkästään nuorten välisten suhteiden vahvistamista, vaan siinä on läsnä myös sukupolvien välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Tämän voi nähdä varsin konkreettisenä nuorisotyön tehtävänä – että nuorisotyöntekijä olisi turvallinen ja luotettava aikuinen. Se on myös nuorten suhteiden tukemista vanhempiin, toisinaan myös opettajiin, sosiaalityöntekijöihin tai muihin alueen aikuisiin. Nuorisotyö motivoituikin tietynlaisen aikuissuhteen luomisena ja sitä pidetään keskeisenä tavoitteena omalle toiminnalle. Perusteena on, että olemalla nuorille aikuinen eikä kaveri luodaan suhde, jonka avulla nuori pystyy luottamaan työntekijän ammatillisuuteen. Nuorisotyön prosessissa työntekijän aikuisuus näyttäytyy yhtenä sukupolvien välistä vuorovaikutusta lisäävänä tekijänä.

Yleiskuvaus [nuorisotyöntekijän] tehtävästä Tarjota aikaa aikuiselta, joka on nuorille helposti tavoitettavissa ja aidosti läsnä oleva ... Toimia aidosti läsnä olevana, avoimena, myötäelävänä ja luottamuksellisenä aikuisena nuorille, jossa korostuu sosiaalinen, vuorovaikutuksellinen ja turvallinen kanssakäyminen nuoren roolia korostaen (nuori itse päättää vuorovaikutuksen määrän ja sisällön). (Päiväkirja.)

Nuoren suhde rakenteisiin. Nuoruutta voidaan hahmottaa siirtymävaiheena, jonka tehtävänä on olla silta lapsuudesta opiskelemaan, työelämään tai perheen perustamiseen. Vaikka tämä näkökulma ehkä korostaakin nuoren sidosta yhteiskuntaan ja jättää huomiotta yhteiskuntaa kyseenalaistavat ajatukset ja toiminnot, on se silti osa nuorisotyötä. Nuorisotyö näkee vai-vaa, jotta nuoret saisivat vahvistettua suhdettaan erilaisiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin tai palveluihin. Näitä voivat olla muihin palveluihin, kuten vaikkapa terveydenhuoltoon, ohjaaminen. Yksi keskeisimmistä suhteista on nuoren suhteen vahvistaminen koulutukseen. Nuorisotiloilla keskustellaan opiskelutoiveista ja yhteishausta. Tyypillisimmillään suhteen vahvistaminen näkyy etsivässä nuorisotyössä, jossa nuorta ohjataan hakeutumaan eri palvelujen piiriin. Jos siirtymä koulutukseen tai työelämään onnistuu toivottavalla tavalla, saattaa tämä päättää koko etsivän nuorisotyön asiakkuussuhteen ainakin siltä erää. Nuorisotyölle tyypillisesti tavoite, joka prosessia ohjaa, määrittyy väljästi. Keskeistä on, että myös nuori itse kokee tämän siirtymän onnistuneeksi.

Käydään laittamassa työnhaut voimaan, ja haetaan se harjoittelupaikka yhdessä. Ja sit jos se harjoittelu alkaa hyvin ja sitten esimerkiksi jos on se aika vuodesta, että hän on hakenu jo opiskelupaikan, se opiskelu alkaa sen harjoittelun jälkeen. Niin sihtän tavallaan se asiakkuus katkee, kun hän siirtyy opiskelemaan. (Haastattelu. Joulukuu 2011.)

Siinä vaiheessa koen olevani todella onnistunut kun me on löydetty joku sellanen paikka, oli se sitten opiskelupaikka, työpaikka tai harjoittelupaikka, missä kaveri viihtyy. (Sama.)

Nuoren suhde alueeseen ja ympäristöön. Päiväkirjamerkinnöissä ja haastatteluisissa oleiden teemojen ohella työntekijät halusivat täydentää jaottelua lisäämällä siihen suhteen alueeseen ja ympäristöön. Lisäyksellä tuotiin esiin nuorisotyön toimintojen rakentumista siten, että ne tukevat kiinnittymistä omaan alueeseen ja kotikaupunkiin. Kokkolalaisen nuorisotyön yhtenä tavoitteena on vahvistaa nuorten suhdetta Kokkolaan ja lähialueisiin.

Nuoren suhde yhteiskuntaan. Ihmisten välisten ja alueellisten suhteiden ohella nuorisotyö pyrkii tukemaan nuorten suhdetta yhteiskuntaan. Tämä tapahtuu opettelemalla erilaisia demokraattisia pelisääntöjä ja vuorovaikutuksen tapoja, tuomalla nuorten ääntä päätöksentekoon, esimerkiksi nuorisovaltuustoa tai oppilaskuntatoimintaa tukemalla, tai nuorten ja päättäjien välistä vuoropuhelua vahvistamalla. Yhteiskunnan ja nuorten välisen suhteen kehittäminen muodostaa oman, muista eriävän tavoitteen. Selkeimmin nuorten suhdetta yhteiskuntaan vahvistetaan erilaisten osallisuusrakenteiden, kuten nuorisovaltuuston, kautta. Nuorisotyölle ominaisesti tämän suhteen vahvistaminen on usein yhteydessä toisten suhteiden tukemiseen, kuten esimerkiksi nuorten välisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen.

Jos ei ne nuoret viihdy siellä yhdessä, niin ei niinku sitten ilmenny paikan päälle. Että sulla ei oo enää ryhmää tai nuorisovaltuustoo siinä vaiheessa. Mutta meillä on ainaki nuorisovaltuustossa nuoret jo sisäistäny sitä ajatusta, et on tavallaan erikseen se vaikuttamistyö, elikkä tavallaan se on oma juttunsa toimintasuunnitelmassa, ja sitte tavallaan semmonen nuorille suunnattu toiminnan järjestäminen on niinku omansa. Ja niillä on omat tehtävänsä. (Haastattelu joulukuuta 2011.)

Nuoren suhde globaaliin maailmaan ja ympäristöön. Kansainvälisyys on ollut nuorisotyössä pitkään itsestään selvä osa toimintaa. Tehdään esimerkiksi kansainvälisiä leirejä nuorten kanssa, vierailaan itse ja otetaan vastaan vierailijoita. Päiväkirjojen laatimisen aikaan Kokkolassa oli kansainvälisiä EVS-harjoittelijoita (European Voluntary Service-vapaaehtoisohjelma). Omaa paikkakuntaa laajemmat ympyrät ovat lisäämässä merkitystä nuorten maailmassa. Nuoret elävät globaalissa maailmassa, ja suomalaistenkin nuorten tutkimisessa on merkityksellistä nähdä heidän kansallisvaltion rajat ylittäviä toimintojaan (Laine 2011). Ympäristökasvatuksen mukana tullut tietoisuus tarpeesta vahvistaa suhdetta ympäristöön heijastuu tässä tavoitteessa. Tavoite korostaa nuorisotyön tarvetta tukea nuoriin liittyvissä prosesseissa suhdetta myös omaa välitöntä lähiympäristöä laajemmalle. Luontevimmillaan näitä tavoitteita ajetaan kansainvälisissä nuorisovaihdoissa, leireillä, jotka järjestetään leirikesköksissä, ja niin edelleen.

Nuoren osallistuessa Kv-toiminnan YIA- [Youth in Action] osaan hänelle tarjotaan mahdollisuus arkipäiväisestä elämänpiiristä irrottautumisen avulla uusien näkökulmien ja vaihtoehtojen avautumiseen. Kehitysmahdollisuutta tukee toiminnan suunnitelmallisuus ja kansainvälisen yhteistoiminnan sekä jokaisen osallistujan henkilökohtaisten vahvuuksien korostaminen. (Kunnan tuottama materiaali.)

Kriittisen teoretisoinnin mukaan opetussuunnitelmassa on laajasti ottaen kysymys siihen vaikuttamisesta, miten teemme päätöksiä ja toimimme maailmassa (Au 2012, 11). Nuoren henkilökohtaista hyvinvointia ja hänen suhteitaan ympäröivään maailmaan vahvistaessaan nuorisotyö rakentaa käytäntönsä tavalla, joka **Aun** ajatusta seuraten voidaan kuvata väljäksi pyrkimykseksi tuottaa prosesseja, joiden myötä nuori voi kiinnittyä ympäristöönsä ja olla maailmassa tavalla, joka on

merkityksellisestä sekä henkilökohtaisella että sosiaalisella tasolla. Tämä on esimerkki siitä, että rakentaessaan prosessejaan nuorisotyö ei pyri raamittamaan kehityksen suuntaa aukottomasti vaan pikemmin toimimaan niin, että se tukee nuorta yksilönä ja muihin suhteissa olevana olentona.

Yllä kuvatut tavoitteet nuoren yksilötason hyvinvoinnin ja hänen sosiaalisten suhteidensa vahvistamisesta kuvaavat niitä päämääriä, joita nuorisotyön prosesseilla pyritään edistämään.

Tämä on kuitenkin vasta yleinen kuvaus niistä tavoitteista, joita kohti nuorisotyö pyrkii etenemään. Ne ovat kuvaus prosessia ohjaavista periaatteista. Kuvaus siitä, mitä nuorisotyö tekee ja miten se tekee sen, mitä tekee, oli rakennettava tämän päälle.

Työmuodot ja -menetelmät

Kouluopetussuunnitelma rakennetaan usein tavoite- tai sisältövetoisesti. Se sisältää kuvauksia paitsi tavoitteista, myös keinoista päästä näihin tavoitteisiin, kuten oppiaineista tai aihekokonaisuuksista ja niissä opiskeltavista sisällöistä, opetusmenetelmistä, arvioinnista ja osaamiskuvauksista. Kun nuorisotyön opetussuunnitelmaa kuvataan prosessivetoisesti, opetussuunnitelma muovautuu toisenlaiseksi. Nuorisotyön opetussuunnitelmassa Kokkolassa on kuvattu arvot⁷ ja lähtökohdat, joiden pohjalta prosessit organisoidaan, sekä työmenetelmät ja -muodot. Edellisessä luvussa esitellyt tavoitteet saavat konkreettisen muotonsa työmuotojen kautta.

Työmuotojen täsmällinen määrittely osoittautui yllättävän vaativaksi tehtäväksi. Osa ensimmäisen toimintasyklin haastetta olikin päästä yksimielisyyteen siitä, millaisia työmuotoja on ja miten niitä pitäisi luokitella. Vuoden 2011 joulukuun tapaamisessa työmuotoja luettiin likemmäs 30. Tammi-

kuussa 2012 luku oli pudonnut 21 erilaiseen toimintoon. Edustettuina olivat esimerkiksi nuorisotalotyö, pienryhmätoiminta, tapahtumatoiminta, nuorisotiedotus, työllisyystyö, leiritoiminta, järjestöavustaminen ja kulttuuririkahvila. Tämä herätti pohdintaa siitä, mitä työmuodolla tai -menetelmällä itse asiassa tarkoitetaan. Koska tutkimuskirjallisuuskään ei näyttänyt tarjoavan täsmällistä määritelmää, käsitteet oli määriteltävä itse – kulttuurisdiskursiiviset reunaehdot tulivat näkyviin siinä, ettei toiminnassa voitu nojata vahvoihin valmiisiin jäsenyyksiin.

Työmuodon määritelmässä haettiin vauhtia kansainvälisestä tutkimuksesta ja **Rosen** huomiosta, jonka mukaan nuorisotyössä ei ole selvyttä perusasioista. Hänen mukaansa nuorisotyön sisäinen ymmärrys nuorisotyön olemuksesta on hankala. On ongelmallista saavuttaa yhteisiä ”määritelmiä sille, mitä nuorisotyö ’tekee’, miten ’se tekee’ ja mitä ’tuloksia’ on suunniteltu ja saavutettu” (Rose 2010, 158). Työmuodon määritelmäksi otettiin, että se on sitä, *mitä* nuorisotyö tekee. Työmenetelmä on se, *miten* nuorisotyö työmuotoja toteuttaa. Todettiin, että monta joulukuussa työmuodoksi kutsuttua toimintoa pitäisi oikeastaan pitää työmenetelmänä. Tutkija **Juha Niemisen** (sähköposti 2.2.2012) mukaan työmuodolle ei ole tutkimuksessa yhteisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta yleinen nyrkkisääntö näiden erottamiseen on juuri senkaltainen, mihin Kokkolassa oli päädytty tutkijan ja työyhteisön vuoropuhelussa.

Helmikuussa 2012 työmuotojen määrä oli typistetty kuuteen. Määriteltyinä olivat sosiaalinen, kulttuurinen, monikulttuurinen ja alueellinen nuorisotyö sekä osallisuustoiminta ja nuorisopolitiikka/nuorten elinoloihin vaikuttaminen. Työmuodoista käytävä keskustelu koettiin aika ajoin hankalaksi ja turhan teoreettiseksi. Esitettiin epäilyjä, onko se käytännöstä irrallaan. Liikkeen suunta olikin määrittelyprosessin aikana selkeä: oli ir-

tauduttava toimintakeskeisyydestä ja saatava jonkinlainen yleinen näkökulma siihen, mitä yhteistä on nuorisotyön eri toiminnoissa. Työmuodot yritettiin määritellä sellaisiksi, ettei niitä tekisi kukaan yksin, vaan jokaisessa työmuodossa yhdisteltäisiin useita menetelmiä ja useiden työntekijöiden vastuulla olevia asioita.

Työmuotojen määrittelemisessä tuli tarkemmin kuvata niitä yleisiä periaatteita, joiden mukaan nuorisotyö rakentaa prosessinsa. Työntekijöiden oli alkuvaiheessa helpompi pohtia käytännön toimintaa, kuin tehdä käsitteellistä työtä. Pohtiminen tuotti vaivaa, ja oli ajoittain intensiivistä. ”*Oli hienoa nähdä miten porukka tsemppasi ja mietti niin että savu melkeen nousi*”, kiitteli prosessin vetäjä **Viljami Kinnunen** työyhteisöä (sähköposti tammikuu 2012). Yhteinen termistö alkoi vakiintua ja vuoden 2012 aikana oltiin jo varsin tyytyväisiä siihen, millaiseen muotoon työmuodot kehittyivät. Prosessi otti aikansa ja siinä oli useita vaiheita. Tämä johtui esimerkiksi valtakunnallisen sanaston kehittymättömyydestä, nuorisotyön laajasta tehtäväkentästä Kokkolasta ja erilaisista käsityksistä siitä, miten laadukasta toimintaa toteutetaan.

Prosessi vaati yhdistelyä ja sen miettimistä, mikä missäkin työmuodossa on olennaista. Esimerkiksi sinällään tuttu sana alueellinen nuorisotyö oli hankala ottaa haltuun, ja vaati työtä. Helmikuussa 2012 aiheesta kirjoitettiin seuraavasti:

Alueellisen nuorisotyön alle yritin sijoittaa työmenetelmiä joissa nuorisotyön on tarkoitus nuoren henkilökohtaisen tukemisen lisäksi olla alueellisenä (asuinalue/kaupunginosa/ex-kunta⁸) vaikuttajana nuorten elinoloihin ja hyvinvointiin vaikuttavissa asioissa. Pitkäaikainen yhteistyö, kontakti ja sitoutuminen korostuu toiminnassa. Mietin edelleen miten nuorisopolitiikan roolin liittyy näkyväksi tähän työmuotoon? (Kunnan materiaali.)

Hankalimmaksi osoittautui kulttuurisen nuorisotyön määritelmä. Sen lopullinen muotoilu jäikin toiseen tutkimusyksikköön. Marraskuussa 2012 aiheesta käytettiin seuraavia puheenvuoroja, jotka osoittavat paitsi teoreettisemmän ja tutkimuksellisen tiedon puutetta myös sitä, että toiminnasta on useita erilaisia käsityksiä. Kulttuurisen nuorisotyön käsitteen ala, ekstenso, oli hankalasti rajattavissa. Oli helppo liittää siihen joukko toimintoja, mutta täsmällinen rajaaminen oli vaativalaa.

Nuorisotyöntekijä 1. Osahankaluutena on, että koko kulttuurisen nuorisotyön käsite on selkiytymättömän. Tämä aiheuttaa epäselvyyttä. Kun ei tiedetä, mitä jokin on, ei tiedä, tehdäänkö sitä. Mitä kaikkea kulttuurisen nuorisotyön alle vedetään – vedetäänkö sinne talvilomaviikot ja Loistava-viikot? Tällä hetkellä kulttuurinen nuorisotyö on sanana outo.

Nuorisotyöntekijä 2. Siihen kuuluu piirtäminen, laulu ja tanssi, mutta mitä muuta? (Kenttäpäiväkirja.)

Keskustelu jatkui käsitteen määrittelystä kulttuurisen nuorisotyön merkitykseen. Pohdittiin, missä määrin nuorisotyön muuntunut toimintamalli (talotyön merkityksen vähentyminen) on muuttanut ohjaajien kykyä tehdä kulttuurista nuorisotyötä. Keskusteltiin myös nuorten maailman muutoksista. Keskustelun lopputuloksena oli lisätyöstön vaatimus: olisi pohdittava vielä enemmän tavoitteita.

Nuorisotyöntekijä 3. Pitäisi päästä puhumaan siitä, miten kulttuurin avulla vahvistetaan nuorten ääntä, mitä tavoitteita on graffiti-kerholla eikä niinkään siitä, onko nuorisotaloilla helmiä tai muita askarteluvälineitä esillä. (Kenttäpäiväkirja.)

Vaikeuksista huolimatta määrittely tuotti tulosta. Työmuotojen määrä putosi kevään 2012 aikana kuudesta viiteen. Monikulttuurinen työ poistettiin työmuotojen luettelosta itsenäisenä toimintana ja se liitettiin kulttuurisen nuorisotyön työmuodon alle. Osaselityksenä tälle oli se, että NUPSin haluttiin kuvaa-

TAULUKKO 2. Työmuodot, työmenetelmät ja tavoitteet Kokkolassa

TYÖMUOTO	TYÖMUODON KUVAUS	JOITAKIN TYÖMENETELMIÄ TYÖMUODON SISÄLLÄ	TYÖMUOTO TUKEE
Yhteis-kunnallinen nuorisotyö	Kerää tietoa, kehittää nuorten elinolosuhteita, toimii lähinnä hallinnon parissa.	yhdistysten avustaminen, nuorten palvelu-verkoston kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • nuorten suhdetta päätöksentekoon ja yhteiskuntaan • nuorten suhdetta alueeseen ja omaan lähiympäristöön
Yhteisöllinen nuorisotyö	Alueilla tehtävää työtä, jonka tavoitteena on vahvistaa nuorta yhteisössään.	nuorisotilatyö, kouluysteistyö, harrastustoiminnan tukeminen	<ul style="list-style-type: none"> • nuoren itsetuntemuksen, itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä • nuoren ja vanhempien välistä suhdetta • nuoren suhdetta elämänpiiriinsä kuuluviin yhteisöihin
Osallisuus-toiminta	Edistää nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja kuul-luksi tuleamista kunnassa.	oppilaskuntatoiminta, nuorten aktiiviryhmät	<ul style="list-style-type: none"> • nuoren itsetuntoa ja minäkuvaa • nuoren suhdetta muihin nuoriin • nuoren suhdetta aikuisiin • nuorten suhdetta alueeseen ja lähiympäristöön • nuorten suhdetta päätöksentekoon ja yhteiskuntaan
Kulttuurinen nuorisotyö	Tukee nuorten ilmaisua, nuorten kulttuureja ja nuorten mielipiteiden esiintuomista kulttuurin keinoin.	estradiiteen koulu, nuorten sateenkaari-ryhmät, monikulttuuri-suus, kulttuurikahvila	<ul style="list-style-type: none"> • itsetuntemuksen, itsetunnon, suvait-sevaisuuden, itseilmaisun, sosiaalisten taitojen ja luovuuden kehittymistä • nuorten suhdetta muihin nuoriin • nuorten suhdetta päätöksentekoon ja yhteiskuntaan • nuoren suhdetta omaan lähiympäristöönsä/Kokkolaan
Kohdennettu nuorisotyö	Tukee nuorten kasvua moniammatillisesti. Kohdistuu yksittäisiin nuoriin tai pienryhmiin.	pienryhmätoiminta, etsivä nuorisotyö	<ul style="list-style-type: none"> • nuoren kasvua tasapainoiseksi aikuiseksi • nuoren itsetuntoa ja itsetuntemusta • nuoren suhdetta rakenteisiin • nuoren suhdetta vanhempiin ja sosiaali-seen verkostoon

van nykytilannetta eikä muutaman vuoden päähän kohdistuvaa toivetilaa. Lopulliseksi työmuodoiksi Kokkolassa määrittyivät taulukossa 2 kuvatut toiminnot. Työmenetelmien miellettiin olevan niitä menetelmiä, keinoja ja toimintatapoja, joilla nuorisotyö voi toteuttaa työmuodon yleisiä kuvauksia. Taulukkoon 2 (ks. myös Kinnunen 2013) on liitetty ne tavoitetason asiat (muodossa 'työmuoto tukee'), joita työyhteisö on keskusteluissaan nostanut tämän työmuodon keskeisimmiksi tavoitteiksi. Näiden muotoilut noudattelevat kutakin työmuotoa työstävän tiimin itsensä muotoiluja, ja poikkeavat joiltakin

osin edellisessä luvussa esitellyistä termeistä, eivätkä toisaalta ole kaikin osin kielellisesti yhteneväisiä keskenään.

Miksi työmuotojen ja -menetelmien yksilöiminen ja niiden takana olevien tavoitteiden analyysi osana opetussuunnitelmaa sitten olisi tärkeää? **Timo Purjon** (2012, 84) kritiikin mukaan ”nuorisotyössä sovelletaan rutiininomaisesti menetelmiä, jotka ovat alalla yleisesti (...) tunnettuja ja jotka koetaan siksi luotettaviksi ja päteviksi”. Rutiininomaisen soveltamisen sijaan tulisi luoda ymmärrystä siitä, mikä on menetelmien luonne ja miten ne auttavat nuorisotyötä rakentamaan pro-

sesseja. Yksi nuorisotyön kehittämishaasteista onkin kuvata toiminnan taustalla olevat ajatukset ja nähdä, minkälainen kokonaisuus nuorisotyöstä muodostuu. Kuvaamalla toiminnan tavoitteita ja niitä työmuotoja, joilla tavoitteisiin päästään, voidaan samalla kriittisemmin lähtyä sitä, miten nuorisotyön kokonaisuus kohtaa nuorten sosiaaliset maailmat.

Nuorisotyön ydin

Kun yhdistetään nuorisotyön työmuodot Kokkolassa yleiseen tavoitteeseen tukea nuorta ja hänen suhteitaan, on vastattu kysymykseen siitä, mitä nuorisotyö ainakin yhdessä kunnassa on. Vastaus voidaan tyypistää seuraavaan muotoon: nuorisotyö on tavoitteellista kasvatuksellista toimintaa, joka rakentaa prosesseja, joiden varassa nuorisotyön tavoitteiden on mahdollista toteutua. Tavoitteet liittyvät sekä nuoreen yksilönä että hänen suhteisiinsa muihin ihmisiin, paikkoihin ja yhteiskuntaan. Tavoitteet kumpuavat prosessista eikä niitä voida ymmärtää katsomatta tarkemmin nuorisotyön tapaa järjestää toimintojaan. Kunnallisen nuorisotyön eri työmuodot rakentavat prosessinsa tavoilla, joissa on yhtäläisyyksien lisäksi eroja.

Eri työmuodoissa joku toinen tavoite korostuu muita enemmän. Esimerkiksi kohdennetussa nuorisotyössä pyritään muita työmuotoja systemaattisemmin tukemaan nuoren suhteita rakenteisiin, ja kulttuurisessa nuorisotyössä tavoite vahvistaa nuorten itseilmaisua on vahvempi. Nuorisotyön menetelmät voidaan nähdä keinona vastata kunkin työmuodon tavoitteisiin. Tällaisessa tulkinnessa nuorisotyö Kokkolassa näyttäytyy toimintona, joka poikkeaa muista kunnallisista toimialoista paitsi toimintansa alan ja laajuuden osalta myös tavoitteidensa väljyyden ja nuorisolähtöisyyden osalta. Myös

prosessivetoisuus voi erotella nuorisotyötä muista toiminnoista.

Kuvaamalla nuorisotyö toimialana, joka rakentaa prosessinsa tiettyjen perustavoitteiden ja lähtökohtien varaan, siitä on luotu kuva tavoitteellisena ja ammatillisena toimintana. Samalla hahmottuu se, että nuorisotyön ymmärtäminen edellyttää sekä tavoitteiden ja oppimistulosten tarkastelua että myös itse prosessin, nuorisotyöllisen käytännön avaamista. Tämä helpottaa toiminnan esittelyä ulospäin, yhteistyötahoille, vanhemmille ja nuorille itselleen. Mutta sillä on olennainen merkitys myös toimialalle itselleen. Pelkän toiminnan kuvaamisesta on edetty syvempiin kysymyksiin ja luotu tilaa keskustelulle. Näin tutkimuksessa on vastattu toimintatutkimuksen haasteeseen, onko tutkimustuloksella joko parannettu toimintaa tai onko se auttanut ymmärtämään toimintaa paremmin (Heikkinen & Rovio & Kiilakoski 2006, 93). Työyhteisön edustajan mukaan yhteinen kieli, keskustelut ja ymmärrys ovat auttaneet jäsentämään omaa työtä aiempaa syvällisemmin.

Semmosta yhteensaattamista on tän myötä tullut, ja samalla semmoisen yhteisen kielen löytämistä. Ja sitte ylipäättään tommonen nuorisotyöstä käytävien keskustelujen semmonen syvällisyys on lisääntynyt, et jos ne aikasemmin oli semmosta aika pintapuolista, et meil on nyt biljardikisat tai muuta kliseistä, jos nyt semmosta kliseistä esimerkkiä saa käyttää, niin nyt kyllä puhutaan enempi semmosista tavoitteellisista asioista ja siitä mihin kasvatuksellisiin asioihin pyritään. (Haastattelu kesäkuu 2012.)

Nuorisotyön opetussuunnitelma rakentuu prosessinäkökulman varaan, erittelee tavoitteet yksilö- ja suhdetasolla sekä kuvaa työmuodot ja -menetelmät. Toimintatutkimuksen tuloksena on yhdessä työyhteisön kanssa laadittu teoreettinen konstruktio siitä, mitä nuorisotyön luonne on kasvatuksellisenä toimintana. Miten sitten voidaan arvioida, onko tämä luotettava kuvaus nuorisotyöstä kasvatuksena? Yksi toimintatutkimuksen

validoinnin periaatteista on se, missä määrin toiminta synnyttää uutta toimintaa (Heikkinen & Huttunen & Syrjälä 2007, 14–16). Kokkolassa työ on käynnistänyt kolmannen tutkimuszyklin, jonka aikana hahmotetaan suhteita yhteistyötahoihin ja luodaan uusia toimintaideoita jäsenyyksen pohjalta.

Kokkolan ulkopuolella tässä artikkelissa esitelty tavoitejäsenitys nuorten suhteiden vahvistamisesta on otettu (jo ennen tutkimustulosten virallista julkistamista) Oulussa 2014 avattavan Kastellin monitoimitalon yhteisen kasvun suunnitelman rakenteeksi. Kasvun suunnitelmassa kuvataan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, nuorisotyön ja lukion yhteiset kasvatustavoitteet. Näin toimintatutkimuksen jäsenitys on toiminut pohjana uudelle toiminnalle, joka on ulottunut myös pelkästään nuorisotyötä laajemmalle. Toimintatutkimuksen pragmaattisilla kriteereillä – kuinka hedelmällinen tutkimustulos on uuden toiminnan tuottajana – arvioiden jäsenyyksen validiteetin voi todeta olevan kunnossa. Näin se on myös osoitus siitä, että paikallinen kuvaus ei ole koskaan pelkästään paikallinen vaan heijastelee yleisemmin sitä, mihin nuorisotyö tähtää.

Viitteet

- 1 Opetussuunnitelmatutkimuksessa on tutkittu useita eri opetussuunnitelmia. Kirjoitettu, tai virallinen, opetussuunnitelma on vain yksi opetussuunnitelman muoto. Tämän ohella voidaan esimerkiksi puhua piilo-opetussuunnitelmasta, erotella toisistaan tarkoitettu ja vastaanotettu opetussuunnitelma tai formaali ja non-formaali opetussuunnitelma. (Kelly 1999, 2–7.)
- 2 Nuorisotyön hahmottaminen kasvatukseksi on nuorisotyön tutkimuksessa verrattain laajasti käytössä oleva tapa kuvata nuorisotyön luonnetta (esim. Kiilakoski 2007, Nieminen 2007, Ulvinen 2007, Soanjärvi 2011, 35–36, Purjo 2012).
- 3 Toimintatutkimuksen analyysitaso voidaan jakaa viiteen kategoriaan: yksilöön, ryhmään, ryhmien välisiin suhteisiin, organisaatioon ja alueelliseen

verkostoon. Organisaatiotason tutkimuksessa voidaan esimerkiksi luoda yhteisiä visioita ja tavoitteita. (Heikkinen 2006, 17–19.) Kokkolassa tavoitteena oli tehdä koko nuorisopalveluita yhdistävä opetussuunnitelma.

- 4 Nuorisotyön, -politiikan ja -tutkimuksen kolmio kuvaa aikuisnäkökulmaista suunnittelua eikä ota kantaa siihen, millä tavoin nuorten oma osallisuus olisi turvattava.
- 5 Toimintatutkimuksessa tietoa ei nähdä dekontekstualisoituna, käytännöstä irrallaan olevana neutraalina kuvauksena. Sen sijaan tieto nähdään kytkeytyväksi sosiaalisiin käytänteisiin, ja tutkittavaan paikalliseen kulttuuriin. Stringerin mukaan tiedon pätevyyden arvioijana on tutkittava yhteisö, jolla on perustavaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tämän ymmärrys pohjautuu osallistumiselle siihen sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön, jota tutkitaan. (Stringer 2007, 203.) Tämän johdosta on olennaista, että tutkijana tehdyt jäsenyykset tulevat työyhteisön hyväksymäksi.
- 6 'Kenttäpäiväkirja' viittaa tutkijana pitämäni päiväkirjaan. 'Päiväkirja' viittaa työntekijöiden syyskuussa 2011 pitämiin päiväkirjoihin.
- 7 Arvoja on käsitelty osana NUPSia. Näiden kuvaus on rajattu tilasyistä artikkelin ulkopuolelle.
- 8 Kokkola on läpikäynyt kuntaliitoksen, jossa Kokkolan kaupunki sekä Kälvien, Lohtajan ja Ullavan kunnat yhdistyivät vuoden 2009 alussa. Ex-kunta viittaa näihin alueisiin, joissa edelleen on vahva paikallisisidentiteetti.

Lähteet

- Au, Wayne (2012) *Critical Curriculum Studies*. New York: Routledge.
- Autio, Tero (2003) Postmodern Paradoxes in Finland: The Confinements of Rationality in Curriculum Studies. Teoksessa William Pinar (toim.) *International Handbook of Curriculum Studies*. New Jersey: Lawrence Erlbaum, 301–328.
- Cederlöf, Petri (2007) *Nuorisotoimet rakennemuutoksen kynnyksellä*. C 14. Helsinki: Humak.
- Cooper, Trudi (2012) Models of youth work: a framework for positive skeptical reflection. *Youth & Policy* 109, 98–117.
- Green, Bill (2010) Rethinking representation problem in curriculum inquiry. *Journal of Curriculum Studies* 42 (4), 451–469.
- Greenwood, Davydd J. & Levin, Morten (2003) Reconstructing the Relationships between Universities and Society through Action Research. Teoksessa

- Norman K. Densin & Yvonna S. Lincoln (toim.) *The Landscape of Qualitative Research*. London: Sage, 131–166.
- Gretschel, Anu (2009) Kunnallisen nuorisotyön perustehtävää selvittämässä – argumentteja nuorisotoimen tehtävien rajoista. *Nuorisotutkimus* 27(1), 21–37.
- Gretschel, Anu (2012) Järki, tunteet ja dialogisuuden haasteet kunnallisen nuorisotyön perustehtävän määrittelyssä – nuoriso-ohjaajien näkökulmasta. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*, julkaisuja 128, Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, 163–178.
- Heikkinen, Hannu L.T. (2006) Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Hannu L.T. Heikkinen, Esa Rovio & Leena Syrjälä (toim.) *Tiedosta toimintaan*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 15–38.
- Heikkinen, Hannu L.T. & Huttunen, Rauno (2006) Toimintatutkimus tieteenä. Teoksessa Hannu L.T. Heikkinen, Esa Rovio & Leena Syrjälä (toim.) *Tiedosta toimintaan*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 78–93.
- Heikkinen, Hannu L.T., Rovio, Esa & Kiilakoski, Tomi (2006) Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Hannu L.T. Heikkinen, Esa Rovio & Leena Syrjälä (toim.) *Tiedosta toimintaan*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 80–93.
- Heikkinen, Hannu L.T., Huttunen, Rauno & Syrjälä, Leena (2007) Action research as narrative: five principles for validation. *Educational Action Research* 15(1), 5–19.
- Honkasalo, Veronika (2011) *Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 109.
- Hovi, Merja & Luukkonen, Tero & Mäkelä, Pekka & Viula, Pakka & Taponen, Harri & Westman, Marika (2009) *Nuorisotyön arviointi. Käsikirja nuorisotyön prosessin auditointiin ja itsearviointiin*. Helsingin nuorisoasiainkeskus & Espoon kaupunki & Vantaan kaupunki.
- Jarvis, Peter (1992) *Paradoxes of Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kelly, A.V. (1999) *The Curriculum. Theory and Practice*. 4th edition. London: Paul Chapman.
- Kemmis, Stephen (2009) Action research as a practice-based practice. *Educational Action Research* 17 (3), 463–474.
- Kemmis, Stephen (2010) Knowing Doing. *Pedagogy, Culture & Society* 18(1), 9–27.
- Kiilakoski, Tomi (2007) Kasvu moneen suuntaan – kriittinen pedagogiikka ja nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 57–78.
- Kiilakoski, Tomi (2011) Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Veronika Honkasalo, Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi: *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114, 143–252.
- Kiilakoski, Tomi (2012) Nuorisotalotoiminnan kehittäminen. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*, julkaisuja 128, Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, 125–148.
- Kiilakoski, Tomi, Kivijärvi, Antti & Honkasalo, Veronika (2011) Johdanto: nuorisotyön professionalisointi, tutkijoiden roolit ja kehittämistyön luonne. Teoksessa Veronika Honkasalo, Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi: *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 114, 11–48.
- Kiilakoski, Tomi & Oravakangas, Aini (2010) Koulutus tuotantokoneistona? Tulostavoitteinen koulutuspolitiikka kriittisen teorian valossa. *Kasvatus & aika* 4(1), 7–25.
- Kinnunen, Viljami (2013) Nuorisotyön sanallistaminen. Kokkolan kokemukset. *Nuorisotyö* 3/2013, 15–17.
- Kivijärvi, Antti (2012) Nuorisotoimen kehittämistyö monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Yksinäisestä puurtamisesta kohti toimivia rakenteita ja verkostoja. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*, julkaisuja 128, Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, 299–314.
- Komonen, Katja, Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (2012) Kehittämisen arvo ja itseisarvo. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*, julkaisuja 128, Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, 7–20.
- Kuula, Tarja (2006) *Tutkimusetiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Ladkin, Donna (2004) Action Research. Teoksessa Clive Seale, Giampietro Gobo, Jaber F. Gubrium & David Silverman (toim.) *Qualitative Research Practice*. London: Sage, 536–548.
- Laine, Sofia (2011) *Young Actors in Transnational Agoras. Multisited Ethnography of Cosmopolitan Micropolitical Orientations*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 121.
- Nieminen, Juha (1995) *Nuorisossa tulevaisuus*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura & Lasten keskus.

- Nieminen, Juha (2007) Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, 21–43.
- Ord, Jon (2007) *Youth Work Process, Product and Practice. Creating an authentic curriculum in work with young people*. Dorset: Russell House.
- Osberg, Deborah & Biesta, Gert (2006) The emergent curriculum: navigating a complex course between unguided learning and planned enculturation. *Journal of Curriculum Studies* 40(3), 313–328.
- Pinar, William F. (2012) *What is Curriculum Theory?* New York: Routledge.
- Polanyi, Michael (2009) *The Tacit Dimension*. Chicago: University of Chicago Press.
- Purjo, Timo (2012) Nuoriso-ohjaajuudesta nuorisokasvatukseen. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*, julkaisuja 128, Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 81–105.
- Puuronen, Anne (2013) Etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Rose, John (2010) Monitoring and evaluating youth work. Teoksessa Tony Jeffs & Mark K. Smith (toim.) *Youth Work Practice*. New York: Palgrave, 156–170.
- Siurala, Lasse (2012) History of European youth policies and questions for future. Teoksessa Filip Coussée, Howard Williamson & Griet Verschelden (toim.) *The history of youth work Vol. 3. Relevance for today's youth work policy*. Council of Europe Publishing, 105–115.
- Soanjärvi, Katariina (2011) *Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research. Jyväskylän yliopisto. [Http://disserations.jyu.fi/studeduc/9789513943370.pdf](http://disserations.jyu.fi/studeduc/9789513943370.pdf). (Viitattu 16.8.2011.)
- Stringer, Ernest T. (2007) *Action Research*. 3. painos. London: Sage.
- Tyler, Ralph W. (1969) *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ulvinen, Veli-Matti (2007) Youth Work as a Pedagogical Pursuit. Teoksessa Matti Muukkonen & Tiina Sotkasiira (toim.) *Young People at the Crossroads*. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen raportteja 3/2007, 218–230.
- Vitikka, Erja (2009) *Opetussuunnitelman mallin jäsenyys. Sisältö ja pedagogiikka kokonaisuuden rakentajana*. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura, kasvatustieteellisiä tutkimuksia 44.